

The Dark Knight: més fosc del que pensàveu

Marco Antonio Robledo

Ho diré sense embuts: *The Dark Knight* (*El cavallero oscuro*) és la millor pel·lícula de superherois que s'ha fet mai i, segurament, també la millor basada en un personatge de còmic, malgrat que en aquesta categoria hi hagi més competència. Si obviam totes les concessions comercials d'aquest tipus de pel·lícules (i entenc que hi hagi espectadors siguin incapaços de fer-ho), tenim al davant un estudi profund sobre la natura humana que arrela pregonament en la filosofia de Hobbes, presentat com un thriller tan brut i desolador que fa pensar en els millors moments del cinema de Sydney Lumet.

Després de la deplorable etapa de Joel Schumacher, Christopher Nolan va ser l'elegit per relançar el personatge de Batman en la gran pantalla. La idea era fer un Batman més fosc, en la línia del treball revolucionari realitzat en còmic per autors com Alan Moore, Frank Miller i Grant Morrison. El resultat va ser *Batman Begins*, un producte digne que no donava més de si per voler contar massa coses i caure en els defectes clàssics d'aquest tipus de pel·lícules: un excés de personatges poc desenvolupats i pre-

sència desmesurada dels *gadgets* (quin mal que fan les imposicions del *product placement* i el *merchandising*). Així i tot, l'èxit de crítica i taquilla li varen donar una autonomia major per rodar el lliurement següent de les aventures de l'Home Ratapinyada. I ara sí que en va treure molt de profit.

És sorprenent la manera com el director de *Memento* ha portat a terme al Hollywood actual una obra de missatge tan radical, crític i fosc com *The Dark Knight*. És allò que té de bo el capitalisme: si vens, és igual tot el que diguis. Als executius l'única cosa que els interessa és que la pel·lícula funcioni en taquilla i en els mercats secundaris. I, en aquest sentit, Nolan els dóna el que volen: explosions vistoses, persecucions espectaculars, una mica d'amor i bones dosis d'accions. Voleu vendre ninotets? Doncs hi farà sortir esporàdicament l'Espantaocells i canviarà a Batman d'uniforme per deixar obsolets els ninots anteriors (i perquè així també pugui girar el cap definitivament). A més, anirà amb una batmoto tan vistosa que no hi haurà *freaky* que pugui resistir-se a comprar-ne la rèpli-

ca. Tampoc no m'oblidaré del *product placement* de rigor: el mòbil, la caçadora, la moto i el cotxe esportiu. Tot hi és present, però Nolan aprèn dels errors a *Batman Begins* i l'introdueix sense que molesti gaire i fins i tot amb sentit per fer progressar la història i contar el que vol explicar (pens, per exemple, en la història d'amor).

The Dark Knight és una pel·lícula de tesi. Nolan tracta de demostrar-nos la famosa teoria de Hobbes que diu que l'home és un llop per a l'home. Amb aquesta finalitat presenta un gran experiment social que té per objectiu testar els paradigmes enfrontats de Hobbes i Rousseau sobre la naturalesa humana. El mestre de cerimònies d'aquest experiment és el Joker (Heath Ledger, en una bona interpretació que abusa massa del tic com perquè es pugui considerar brillant), defensor fervent de la hipòtesis de Thomas Hobbes que el més modèlic dels ciutadans tan sols hi actua per la por de les conseqüències. A l'altra banda del quadrilàter, en representació sense gaire convicció del punt de vista de Rousseau que l'home és bo per naturalesa, hi ha Batman. L'escenari de l'experiment serà doble: l'individual i el col·lectiu.

El col·lectiu passa a Gotham City, una ciutat castigada pel crim i la corrupció de les institucions, un olla en ebullició a punt de desbordar-se. El propòsit del Joker és precisament aquest: el desbocament, fer que la ciutat arribi al caos i instaurar, per tant, un estat natural sense lleis ni autoritat on l'home mostri la verdadera naturalesa, la d'un ésser egoista que tan sols actua motivat pel propi interès. El guió (escrit conjuntament per Cristopher Nolan i son germà Jonathan) resol cada nus de la trama amb una victòria del Joker i una corroboració de les teories de Hobbes. Ja al començament de la pel·lícula es veu que, davant de la incapacitat de les forces de l'ordre per mantenir la seguretat, la gent fa la justícia pel seu compte i recorre obertament a la violència (cal recordar les dues primeres escenes de la pel·lícula: en una el director d'un banc tracta d'impedir un robatori amb una escopeta retallada; en la segona, imitadors de Batman s'enfronten a dues bandes de delinqüents). Tot seguit, a causa de l'amenaça del Joker, Gotham es mostra summament egoista i exigeix el lliurament de Batman, l'antic heroi abans tan aclamat. Però probablement el millor exemple és la que segurament esdevé la més excelsa de la pel·lícula, d'un maquiavelisme sublim: la dels ferris. Aquí els germans Nolan deixen ben clar que, sense un poder comú que els tingui a ratlla i en dirigeixi les accions vers el benefici col·lectiu, els éssers humans, moguts exclusivament per l'interès particular i per l'autoconservació, ràpidament cauen en un estat de guerra de tots contra tots.

Evidentment, abans que passi tot això, les forces de l'ordre de Gotham City fan tot el possible per evitar el caos. Si el manteniment de l'ordre (o en tot cas, de la seva aparença) en un món que tendeix naturalment a l'entropia (no cal enganar-se: no hi ha cap mà invisible que condueixi les coses

naturalment a l'ordre, malgrat que una gran part d'economistes i polítics ho creguin així) tan sols es pot aconseguir mitjançant mecanismes de coacció i imposició, s'haurà de determinar quins són els adequats i quins no, una tasca especialment rellevant i polèmica avui dia. La "no-violència", l'objectiu més desitjat de la nostra societat, no significa absència de coacció, sinó solament absència de coacció no autoritzada. Per això mateix, un ordre social "no violent" és gairebé una contradicció intrínseca. Són molts pocs els mètodes honorables a què recoren els guardians de l'ordre, especialment els de Batman, un vigilant al marge de llei que té el beneplàcit i la col·laboració de la policia, del batlle i del fiscal de districte i que fa servir sense vacillar la tortura, la coacció i el segrest i no respecta les fronteres ni el dret a la intimitat. La legitimitat i la il·legitimitat les defineix el poder, com ben bé se sap per casos tan deplorables com el de Guantánamo.

Però el Joker no en té prou amb l'experiment col·lectiu i necessita un conillet d'Índies per dur-lo al terreny individual. I elegeix el nou fiscal del districte, Harvey Dent, qualificat per la premsa com el Cavaller Blanc per la creuada personal que dirigeix contra el crim a la ciutat de Gotham. És un paladí que lluita des de la legalitat, des del sistema, sense cap poder més que aquells que té en condició de funcionari públic. Harvey Dent, l'únic personatge autènticament íntegre de la pel·lícula, és un ninot de pedaç pel qual es barallen Batman i el Joker. Aquest darrer el considera el candidat perfecte per demostrar (com ja va contar Alan Moore en la gran història sobre el Joker que és *The Killing Joke*, aquí traduït per *La broma asesina*) que l'única diferència entre ell i els altres és un dia a bastament dolent i que l'ordre i el control sobre les nostres vides són quimeres inassolibles (cal recordar que Dent és una persona que no creu en l'atzar i es veu com l'amo del seu destí, la qual cosa demostra amb la moneda de dues cares idèntiques). Batman, per contra, no és la part oposada al Joke, sinó complementària, ja que els dos es necessiten, com la fosca també ha de menester la llum per definir-se per oposició (una altra idea treta dels còmics *The Killing Joke* ja esmentat i *Batman: The Dark Night Returns* (*El señor de la noche*), de Frank Miller, a la qual ja al·ludia el Batman de Tim Burton). De l'altra banda, Batman/Bruce Wayne veu Dent com la possibilitat de penjar la màscara i ser per primera vegada una persona normal, amb dret a estimar, motiu que farà que li doni suport més per egoisme que no pas per altruisme (en referència una altra vegada a la història d'amor, que és especialment perversa). Una altra vegada apareixen l'egoisme psicològic de Hobbes i l'ambigüitat moral com a protagonistes d'un guió profund i sòlid com n'hi ha ben pocs.

En un final brillantment conseqüent amb la resta de la història, l'única solució que tenen els guardians de l'ordre per evitar que el triomf del Joker se sàpiga i mantenir l'aparença d'ordre és mentir. Al cap i a la fi, la veritat és una mentida compartida i Batman ja era al costat fosc. ■